

Plan Bever

*Het behouden van een goede beverstand in de stad
Maastricht en het tegengaan van verdere schade.*

Augustus 2021

Plan Bever

1.1 Aanleiding

In de afgelopen periode is er veel te doen geweest over de bever; de bever is enorm in opkomst in Nederland en zo ook in de stad Maastricht. Naast het heuglijke feit dat de eerder in Nederland verdwenen bever het goed doet, is er ook een keerzijde; de bever richt nogal wat schade aan. Dit plan geeft een beschrijving van de uitgevoerde maatregelen en doet voorstellen voor de toekomstige aanpak. Noodzakelijkerwijs gaat dit gepaard met een financiële doorkijk.

Er zijn drie redenen voor dit plan: de ambitie de bever een duurzame plek te bieden in Maastricht, de noodzaak om de schade te behandelen en de vooraankondiging in de kaderbrief.

Gunstige staat

De bever is in 1826 uitgestorven in Nederland, en is door een succesvolle herintroductie weer een redelijk algemeen knaagdier in Nederland en zeker ook in de provincie Limburg. De soort is beschermd en heeft een bijzondere levenswijze. De stad Maastricht wil conform de omgevingsvisie de biodiversiteit van de stad vergroten en biedt de bever hierbij de mogelijkheid een goede populatie op te bouwen binnen en direct buiten de stad. Daarmee dragen wij bij aan een gunstige staat van instandhouding van deze beschermde diersoort.

Schade

In de afgelopen tijd heeft de bever door zijn levenswijze grote schade toegebracht aan dijken, waterkeringen, waterlopen en bomen. Voor de stad Maastricht is de schade gelukkig over het algemeen beperkt gebleven tot schade aan bomen en schade aan een fietspad. Andere partijen als het waterschap hebben meer schade ondervonden aan dijken en dergelijke.

Kaderbrief 2021

In de kaderbrief 2021 is opgenomen dat de Limburgse beverpopulatie het goed doet, waarbij er helaas ook negatieve gevolgen zijn vanwege de uitzonderlijke leefwijze van de bever. De schade bedroeg (op dat moment) voor de gemeente al ca. € 200.000. Deze kostenpost is onvoorzien en derhalve niet gedekt. In de brief is tevens aangekondigd dat er een plan komt om maatregelen te treffen en in de kaderbrief een pro memoriepost op te nemen voor 2022. Het CDA heeft overigens nog een aanvullende technische vraag gesteld. Deze handelde over het informeren van private partijen als eigenaren van percelen die grenzen aan waterrijk gebied. Voorgesteld is dit plan af te stemmen met relevante partners en eigenaren van gronden.

Voorliggend plan komt tegemoet aan de vooraankondiging van de kaderbrief.

1.2 Doel plan bever

Het doel van de aanpak is tweeledig:

- Het bieden van mogelijkheden binnen de gemeente Maastricht en de directe omgeving een goede populatie bevers te behouden; de zogenaamde gunstige instandhouding.
- Het waar mogelijk voorkomen van schade in de breedste zin door bevers.

1.3 Landelijke en provinciale aanpak

De bever geniet vanuit Europese regelgeving, de habitatrichtlijn bescherming. Daartoe is de bever opgenomen in de Wet Natuurbescherming. Dit betekent dat er in de lidstaten gebieden (Natura 2000) zijn aangewezen waarbinnen voor de bever een instandhoudingsdoelstelling geldt. Voor Zuid-Limburg is dat alleen de Grensmaas. Dit betekent dat in de Grensmaas het beleid gericht is op het verbeteren en in standhouden van de populatie en dat buiten dit gebied de soort zwaar beschermd is.

Provincie Limburg heeft in 2016 een beleidslijn bever vastgesteld. De uitvoering van het beverbeleid mag slechts binnen deze kaders worden opgepakt. In het kort: er leven 600 bevers in Limburg, waarvan een groot gedeelte in gebieden leeft waar ze weinig of geen problemen veroorzaakt. Echter bij landbouw- of waterschapsbelangen erkent de beleidslijn dat er problemen kunnen ontstaan, waardoor verder ingrijpen mogelijk zou moeten zijn. De beleidslijn geeft aan dat er gebieden moeten worden aangewezen als kerngebieden (groene gebieden) voor ongeveer 500 dieren. Daarbij ontstaat er ruimte om buiten de gebieden maatregelen te nemen, maar alleen als de dieren problemen veroorzaken en er wettelijke belangen geschaad worden. Wettelijk belang is enkel veiligheid, waterstandsproblemen en agrarische schade. Bij vraat- en knaagschade aan landbouwgewassen vergoedt het faunafonds de schade. De beleidslijn is verder uitgewerkt in het Faunabeheerplan Bever 2017-2020, dat door de faunabeheereenheid Limburg in samenwerking met de provincie Limburg is opgesteld. Daarin wordt eveneens gesproken over schade in termen van wettelijke belangen. Het erkennen van de wettelijke belangen maakt het mogelijk om bestrijding van schade meer actief op te pakken door bijvoorbeeld dieren weg te vangen en burchten te verlagen. Wettelijke belangen zijn beheer wateren, natuurwaarden (natuurgebieden), gewasschade en openbare veiligheid. De zogenaamde kerngebieden / groene gebieden zijn uitgewerkt in het Faunabeheerplan Bever als *Kansrijke bevergebieden*; dit zijn de stroomgebieden van Maas, Geul en Gulp in onze regio.

Concluderend kan gesteld worden dat voor de gemeente enkel een vergunning kan worden afgegeven voor verregaandere maatregelen als er sprake is van gevaar voor de openbare veiligheid, beheer wateren (waterschap) en natuurwaarden (terrein behorende organisaties). Schade voorkomen aan bijvoorbeeld bomen mag wel door inzet van gaas en anti-knaagmiddel, maar er zal geen vergunning afgegeven worden aan de gemeente (door de provincie Limburg, als bevoegd gezag) voor verregaande maatregelen als er geen sprake is van een wettelijk belang.

Het waterschap heeft een Beverprotocol als nadere uitwerking van de Gedragscode Waterschappen (2012), specifiek voor de bever.

1.4 Gemeentelijke aanpak: gunstige instandhouding bever

Teneinde voor de soort de mogelijkheid te bieden een goede populatie te behouden is het van belang de levenswijze van de soort te kennen, te weten waar bevers nu voorkomen, en waar potentieel vestiging zou kunnen plaatsvinden.

Met name de vaststelling van gebieden waar de soort gewenst is en ongewenst binnen de gemeente Maastricht maakt het wellicht mogelijk om beter te sturen opdat schade wellicht voorkomen kan worden.

Levenswijze bever

Meer informatie over de bever is te vinden op de website van de zoogdiervereniging: [Bever | De Zoogdiervereniging](#). Om enig begrip te verkrijgen volgt hier een heel summier samenvatting.

De bever is het grootste knaagdier in Europa. In de 19^e eeuw is de soort in Nederland verdwenen maar door gerichte herintroducties steeg het aantal dieren in Nederland gestaag. Inmiddels is de soort algemeen voorkomend. De bever is een nachtdier en is gebonden aan water. Hij komt dan ook voor in het overgangsgebied tussen land en water bij beken, rivieren en meren. De aanwezigheid van bomen op oevers lijkt zijn voorkeur te hebben. Zijn bouw is aangepast op leven in water, en de soort maakt dammen om waterstanden te verhogen, opdat de ingangen van de burchten onder water gemaakt kunnen worden; dan zijn de burchten veiliger. Er worden geen dammen gebouwd in watergangen breder dan 5 meter, aldus de vereniging. Bevers leggen in gebieden met strenge winters, wintervoorraden aan, bestaande uit omgeknaagde bomen die ze naar hun holen of burchten slepen. Het voedsel bestaat in de winter voornamelijk uit bast en twijgen van bomen/struiken en

wortelstokken. De zachtere boomsoorten zijn favoriet, als wilg en populier. In de zomer eten de bevers ook kruidachtige land- en waterplanten en boombladeren. Landbouwgewassen worden eveneens graag gegeten.

Afstemming met andere organisaties.

Niet alleen gemeenten hebben te maken met de bever. Waterschap, provincie, andere gemeenten en terreinbeherende instanties hebben eveneens te maken met bevers. Om snel te handelen met betrekking tot het voorkomen van bevers is het zinvol (informeel) af te stemmen met deze organisaties.

Vastleggen actuele en potentieel leefgebied

Door gebruik te maken van waarnemingen, eventueel aangevuld door gerichte inventarisaties, kan het leefgebied en de aantallen worden vastgelegd. Het vervaardigen van een kaart van de huidige verspreiding vergt een ecologische inschatting op basis van waarnemingen van burchten, incidentele zichtwaarnemingen, sporen en vraatschades. Na vastlegging van de huidige verspreiding volgt een inschatting van de potentiële verspreiding door de ecologische behoefte van de bever te vergelijken met de kenmerken van de gebieden in de directe omgeving van de verspreiding. De bever heeft relatief veel voedsel nodig, rust en is afhankelijk van water, en de mogelijkheden om holen en burchten te maken. Dit maakt dat de dieren over het algemeen niet midden in wijken zich gaan vestigen maar meer aan waterkanten. Hierdoor kunnen kansrijke, nieuwe leefgebieden worden geïdentificeerd, en bevergunstig worden (her-)ingericht.

Monitoring en communicatie

Vervolgens is het van belang de daadwerkelijke populatie te blijven monitoren in ruimtelijke trend (uitbreiding/inkrimping) en kwantitatieve trends (hoeveelheden). Dit kan enerzijds door inzet van natuurverenigingen (bijvoorbeeld IVN) en het actief onderhouden van contacten met actoren betrokken bij de bever zoals waterschap, provincie en terrein beherende organisaties (bijv. Staatsbosbeheer). Anderzijds is het wellicht mogelijk/haalbaar om er een publieksactie van te maken. Beversporen zijn redelijk makkelijk te zien en de vaststelling van beveractiviteit is dan ook via een publieksactie relatief eenvoudig en gebied dekkend te monitoren. Dit heeft een dubbel effect: het helpt bij de monitoring, maar het veroorzaakt ook bewustwording ten aanzien van stadsnatuur bij bewoners. Door hieraan actieve communicatie te koppelen worden eigenaren in de directe omgeving geïnformeerd. Dit komt tegemoet aan het verzoek van het CDA: het informeren van eigenaren van percelen die grenzen aan waterrijk gebied. De exacte vorm en in te zetten communicatiemiddelen zijn nog niet bekend. Ruimte/team CERK zal dit uitvoeren in goed overleg met communicatie, eventueel aangevuld met CNME.

Bescherming beverpopulatie, realisatie soortmanagementplan

Door bovenstaande acties uit te voeren kan beter in kaart gebracht worden waar zich burchten en foerageergebieden bevinden. Nieuwe maatregelen, ontwikkelingen en projecten kunnen dan in een vroeg stadium rekening houden met de aanwezigheid van de zwaar beschermde diersoort.

De gemeente Maastricht is aan het werken aan de realisatie van soortmanagementplannen. Dit zijn plannen toegespitst op beschermde diersoorten of beschermde gebieden om in overleg met bevoegd gezag beter te kunnen sturen op bescherming en instandhouding van de soort. Overwogen zal worden of deze aanpak in kaarten en bescherming niet moet worden uitgewerkt als een soortmanagementplan.

Samenvatting acties gunstige instandhouding bever

- Contact leggen met andere organisaties met betrekking tot de aanwezigheid van bevers.
- Gerichte aanvullende inventarisaties bevers, mogelijk uit te voeren door CNME of door andere specialistische bureaus.
- Het samenstellen van de kaart met de huidige populatie. Uit te voeren in samenwerking met de andere organisaties, CNME en eventueel andere specialistische bureaus.
- Het vaststellen en eventueel (her-)inrichten van de potentiële gebieden die nog niet bewoond zijn door bevers. Uit te voeren in samenwerking met de andere organisaties, CNME, specialistische bureaus
- Het jaarlijks monitoren van de trends en ontwikkelingen van de bekende populatie. Door CNME in combinatie met een jaarlijkse publieksactie. Daaraan te koppelen: informatie over de leefwijze van de bever, en de mogelijkheden om schade te voorkomen specifiek toegespitst op eigenaren in verspreidingsgebied (Ruimte/Cerk).

1.5 Gemeentelijke aanpak: voorkomen schade en herstel

Ten aanzien van het aspect schade is het van belang preventief maatregelen te treffen, maar ook duidelijkheid te verschaffen over de curatieve aanpak bij een calamiteit. Eveneens speelt het aspect dat er reeds veel schade is toegebracht; wat zijn daarvan de kosten voor het opruimen en welke preventieve maatregelen zijn al genomen? Als laatste is het van belang vast te stellen welke bomen vervangen dienen te worden, na vraatschade of benodigde kap.

Reeds aangerichte schade in 2020 en 2021

Bever hebben al behoorlijk wat schade aangericht in de gebieden Tapijn, Boschpoort, Heugem, Stadspark, Randwyck, Zuid-Willemsvaart, Julianakanaal en het Geusseltpark. In het algemeen gaat het hier om wilgen en populieren, bomen met zachter hout. De desbetreffende bomen zijn gewaardeerd middels een taxatiesysteem; de getaxeerde verloren gegane waarde ligt rond de € 200.000. Daarnaast zijn er kosten gemaakt om aangetaste en omgeknaagde bomen te verwijderen teneinde een veilige openbare ruimte te herstellen. Daarnaast is er fietspad hersteld. Totale kosten: € 35.000. Dit betreft enkel de schade die de gemeente heeft gedragen. De schade geleden door andere partijen zoals het waterschap valt buiten deze scope.

Reeds uitgevoerde preventieve maatregelen

Op het moment dat er meldingen binnenkwamen over beschadigde bomen heeft Stadsbeheer samen met het CNME gelijk gehandeld om bomen te voorzien van antiknaag-voorzieningen met name in gebieden waar het vermoeden was dat de bever ook zou knagen. Een antiknaag-voorziening is een raster om de stam aangevuld met antiknaagmiddel. Dit is effectief gebleken. Het betreft de belangrijke vaarroutes, Stadspark, Bassin, Boschpoort en Randwyck. Daar zijn inmiddels al behoorlijke kosten mee gemoeid: circa € 65.000. Dit zijn eveneens onvoorziene kosten.

Nog uit te voeren preventieve maatregelen

Er zijn nog gebieden met belangrijke bomen die niet preventief zijn behandeld. Het gaat hier om gebieden als het Geusseltpark, de Köbbesweg, de landgoederenzone, omgeving Boschpoort en de kanalen aldaar. Sommige gebieden worden op voorhand preventief behandeld, aangezien de kans hoog is dat de bever in die gebieden bomen zal gaan beschadigen. In andere gebieden wordt eerst afgewacht of dat daadwerkelijk het geval is. Voor de vaststelling waar preventieve maatregelen moeten worden getroffen kan de (potentiële) verspreidingskaart een richting geven. De kosten van de nog uit te voeren preventieve maatregelen wordt ingeschat op € 40.000 voor 2021.

Curatieve acties

Het is onmogelijk om alle bomen te beschermen binnen de stad. Dit lijkt ook op voorhand niet benodigd; alleen de beschermwaardige bomen binnen een beperkte afstand tot open water worden beschermd. Desondanks kunnen er calamiteiten ontstaan als gevolg van beveractiviteiten; aan bijvoorbeeld infrastructuur, bomen en aan watergangen. Primair zal stadsbeheer hier actie ondernemen, aangezien zij de middelen paraat hebben om actie te ondernemen. Voor schade aan andere belangen zullen via het informele netwerk de andere partijen op de hoogte worden gesteld opdat adequaat kan worden gehandeld. Voor curatieve acties is structureel geld benodigd: € 25.000 (beverpotje). De komende jaren zullen de daadwerkelijke kosten worden gevolgd; bijsturing zal indien nodig plaatsvinden.

Herplant bomen

In sommige gebieden zijn belangrijke, beeldbepalende bomen verloren gegaan. Zoals eerder aangegeven betrof de getaxeerde waarde circa € 200.000. De bomen kunnen niet allemaal volwassen worden terug geplant, dat is veel te kostbaar. Echter in een aantal gevallen is het ruimtelijk/esthetisch wel nodig om bomen te vervangen; met name in het stadspark. Hier is € 50.000 voor benodigd in het plantseizoen 2021/2022. Deze bomen zullen dan gelijk beschermd worden met preventieve maatregelen. Voor de komende jaren wordt ingeschat dat nauwelijks esthetisch belangrijke bomen zullen sneuvelen, als alle preventieve maatregelen zijn uitgevoerd. De herplantkosten zijn dan ook niet structureel benodigd. In het geval dat er toch incidenteel belangrijke bomen verloren gaan, worden die ingeboet uit het potje curatieve acties (beverpotje).

Samenvatting voorkomen schade en herstel

- In 2020/2021 zijn er kosten gemaakt om de openbare ruimte veilig te houden (€ 25.000, incidenteel). Deze kosten waren niet voorzien.
- Er is een aantal preventieve maatregelen getroffen om verdere schade aan bomen te voorkomen (€ 65.000, incidenteel).
- Er dient nog een aantal preventieve maatregelen getroffen te worden. Prognose (€ 40.000, incidenteel voor 2021).
- Er dient een budget beschikbaar gemaakt te worden voor de curatieve acties als gevolg van beveracties (€ 25.000, structureel).
- De gesneuvelde ruimtelijk/esthetisch belangrijke bomen worden herplant, met name in het stadspark. Herplantkosten € 50.000 incidenteel voor plantseizoen 2021/2022 (afrekening 2022).

2 Kosten aanpak bever

Maatregelen actieprogramma

kosten, financiering en beoogde resultaten

	Actie	Kosten / dekking	Beoogde resultaten
1.4	Gerichte aanvullende inventarisaties	15.000 euro (incidenteel 2021/2022)	Completer beeld aanwezigheid bever.
1.4	Samenstellen kaart verspreiding en potentiële verspreiding	5.000 euro (incidenteel 2021/2022)	Gedetailleerde kaart (potentiele) verspreiding
1.4	Monitoring en publieksactie	5.000 euro (structureel vanaf 2022)	Up to date houden van de verspreidingskaart
1.5	Veilig houden openbare ruimte 2020/2021	Onvoorziene kosten (€ 35.000, incidenteel 2021)	Dekking zoeken vanuit algemene middelen
1.5	Reeds aangebrachte preventieve maatregelen	Onvoorziene kosten (€ 65.000, incidenteel 2021)	Dekking zoeken vanuit algemene middelen
1.5	Treffen resterende preventieve maatregelen	Onvoorziene kosten (€ 40.000, incidenteel 2021)	Voorkomen schade aan belangrijke bomen
1.5	Instellen beverpotje tbv curatieve acties	25.000 euro (structureel vanaf 2022)	Veilig houden openbare ruimte.
1.5	Herplanten bomen	50.000 euro (incidenteel 2022)	De belangrijke gesneuvelde bomen zijn herplant.